

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

3. september 2020*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF – artikel 1, stk. 2 – anvendelsesområde – national bestemmelse, der fastsætter det maksimale beløb for renteauafhængige kreditomkostninger – artikel 3, stk. 1 – kontraktvilkår, som overvælter omkostningerne ved långivers økonomiske virksomhed på forbrugeren – betydelig skævhed i parternes rettigheder og pligter – artikel 4, stk. 2 – pligt til at affatte kontraktvilkårene klart og forståeligt – kontraktvilkår, som ikke giver nærmere detaljer om, hvilke tjenester de tilsigter at godtgøre – direktiv 2008/48/EF – artikel 3, litra g) – national lovgivning, der fastsætter en metode til beregning af det maksimale beløb for renteauafhængige kreditomkostninger, som forbrugeren kan pålægges«

I de forenede sager C-84/19, C-222/19 og C-252/19,

angående tre anmodninger om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af dels Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (retten i første instans i Stettin, Polen) (sag C-84/19) ved afgørelse af 28. december 2018, indgået til Domstolen den 31. januar 2019, dels Sąd Rejonowy w Opatowie (retten i første instans i Opatów, Første Afdeling for civile sager, Polen) ved afgørelser af 4. februar 2019 (sag C-222/19) og af 31. januar 2019 (sag C-252/19), indgået til Domstolen henholdsvis den 8. og den 20. marts 2019, i sagerne

Profi Credit Polska SA

mod

QJ (sag C-84/19),

og

BW

mod

DR (sag C-222/19),

og

QL

mod

CG (sag C-252/19),

har

* Processprog: polsk.

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, J.-C. Bonichot, og dommerne M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (refererende dommer) og N. Jääskinen,

generaladvokat: G. Hogan,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- BW ved radca prawny K. Tomczyk,
- den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget,
- den tjekkiske regering ved M. Smolek, J. Vlácil og S. Šindelková, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved K. Herbout-Borcza, G. Goddin, A. Szmytkowska og N. Ruiz García, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 2. april 2020,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningerne om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 1, stk. 2, artikel 3, stk. 1, og artikel 4, stk. 2, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 (EUT 2011, L 304, s. 64) (herefter »direktiv 93/13«), samt af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF (EUT 2008, L 133, s. 66, som berigtiget i EUT 2009, L 207, s. 14, EUT 2010, L 199, s. 40, EUT 2011, L 234, s. 46 og i EUT 2015, L 36, s. 15).
- 2 Disse anmodninger er blevet indgivet som led i tre tvister mellem Profi Credit Polska, BW og QL, som er tre kreditinstitutter, og henholdsvis QJ, DR og CG, som er tre forbrugere, vedrørende inddrivelse af de af kreditinstitutterne krævede beløb fra disse personer i medfør af forbrugerkreditaftaler.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 93/13

- 3 12., 13., 16. og 20. betragtning til direktiv 93/13 er affattet således:

»[D]e nationale lovgivninger giver imidlertid på nuværende tidspunkt kun mulighed for en delvis harmonisering; kun kontraktvilkår, der ikke er blevet individuelt forhandlet, er omfattet af dette direktiv; det er vigtigt at give medlemsstaterne mulighed for under overholdelse af traktaten at sikre forbrugeren et højere beskyttelsesniveau ved at fastsætte strengere nationale bestemmelser end bestemmelserne i dette direktiv.

[D]et antages, at de love og administrative bestemmelser i medlemsstaterne, som direkte eller indirekte fastsætter vilkårene for forbrugeraftaler, ikke indeholder urimelige kontraktvilkår; det forekommer derfor ikke nødvendigt at lade kontraktvilkår, der afspejler love eller bindende administrative bestemmelser samt bestemmelser i internationale konventioner, som medlemsstaterne eller Fællesskabet er part i, være underlagt bestemmelserne i dette direktiv; udtrykket »love og bindende administrative bestemmelser«[, der fremgår af artikel 1, stk. 2,] omfatter ligeledes de regler, som ifølge lovgivningen gælder mellem de kontraherende parter, når der ikke er aftalt anden ordning.

[...]

[...] [D]en erhvervsdrivende kan opfylde kravet om god tro ved at handle loyalt og rimeligt med den anden part, hvis legitime interesser han skal tage hensyn til.

[...]

[K]ontrakterne skal være formuleret på en klar og forståelig måde, og forbrugeren skal have en reel mulighed for at gøre sig bekendt med alle vilkårene, og i tvivlstilfælde gælder den fortolkning, der er mest fordelagtig for forbrugeren.«

- 4 Direktivets artikel 1 fastsætter:

»1. Formålet med dette direktiv er indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere.

2. Kontraktvilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser [...], er ikke underlagt dette direktivs bestemmelser.«

- 5 Direktivets artikel 3, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.«

6 Samme direktivs artikel 4 bestemmer:

»1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.

2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

7 Artikel 5 i direktiv 93/13 bestemmer følgende:

»I de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde. Hvis der opstår tvivl om et kontraktvilkårs betydning, gælder den fortolkning, som er mest gunstig for forbrugeren. Denne fortolkningsregel gælder ikke i forbindelse med de procedurer, der er fastsat i artikel 7, stk. 2.«

8 Direktivets artikel 6, stk. 1, fastsætter:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

9 Dette direktivs artikel 7, stk. 1, er affattet på følgende måde:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

10 Samme direktivs artikel 8 foreskriver:

»Medlemsstaterne kan inden for det område, der omfattes af dette direktiv, vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med traktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne.«

11 Artikel 8a, stk. 1, i direktiv 93/13 bestemmer følgende:

»Hvis en medlemsstat vedtager bestemmelser i overensstemmelse med artikel 8, skal den underrette Kommissionen herom samt om alle eventuelle senere ændringer [...]«

Direktiv 2008/48

12 7., 9. og 20. betragtning til direktiv 2008/48 har følgende ordlyd:

»(7) For at få et velfungerende indre marked for forbrugerkredit bragt i stand må der indføres en harmoniseret fællesskabsramme på en række centrale områder. I lyset af den stadige udvikling af markedet for forbrugerkredit og de europæiske borgeres stigende mobilitet bør fremtidsorienterede fællesskabsbestemmelser, som vil kunne tilpasses fremtidige kredittyper, og som giver medlemsstaterne en passende grad af fleksibilitet med hensyn til gennemførelsen, kunne bidrage til at få etableret en moderne forbrugerkreditlovgivning.

[...]

- (9) Fuldstændig harmonisering er nødvendig for at sikre, at alle forbrugere i Fællesskabet nyder samme høje grad af beskyttelse af deres interesser og for at skabe et ægte indre marked. [...]

[...]

- (20) De samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditten bør omfatte alle omkostninger, herunder renter, provisioner, afgifter, honorarer til kreditformidlere og andre honorarer, som forbrugeren skal betale i forbindelse med kreditaftalen, bortset fra notarialgebyrer. Kreditgiverens faktiske kendskab til omkostningerne bør vurderes objektivt, under hensyntagen til kravene til erhvervsmæssig agtpågivenhed.«

13 Direktivets artikel 3 er affattet således:

»I dette direktiv forstås ved:

- a) »forbruger«: en fysisk person, der i forbindelse med transaktioner, som er omfattet af dette direktiv, ikke handler som led i sin erhvervsmæssige virksomhed

[...]

- g) »samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditten«: alle omkostninger, herunder renter, provision, afgifter, og enhver anden form for honorar, som forbrugeren skal betale i forbindelse med kreditaftalen, og som kreditgiveren har kendskab til, bortset fra notarialgebyrer; omkostninger ved accessoriske tjenesteydelser i forbindelse med kreditaftalen, navnlig forsikringspræmier, medregnes også, såfremt indgåelsen af aftalen om tjenesteydelser desuden er obligatorisk for at opnå kreditten eller for at opnå kreditten på de annoncerede vilkår og betingelser

- h) »samlet beløb, der skal betales af forbrugeren«: summen af det samlede kreditbeløb og de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditten

[...]«

14 Direktivets artikel 8, som har overskriften »Forpligtelse til at vurdere forbrugerens kreditværdighed«, bestemmer i stk. 1:

»Medlemsstaterne sikrer, at kreditgiveren, inden kreditaftalen indgås, vurderer forbrugerens kreditværdighed på grundlag af fyldestgørende oplysninger, der, hvor det er relevant, indhentes hos forbrugeren og, hvor det er nødvendigt, ved søgning i den relevante database. Medlemsstater, hvis lovgivning kræver, at kreditgiveren vurderer forbrugerens kreditværdighed på grundlag af en søgning i den relevante database, kan opretholde denne forpligtelse.«

15 Samme direktivs artikel 10, der har overskriften »Oplysninger, der skal angives i kreditaftalen«, har følgende ordlyd:

»1. En kreditaftale udarbejdes på papir eller på et andet varigt medium.

Alle aftaleparter skal have et eksemplar af kreditaftalen. Denne artikel berører ikke eventuelle nationale regler vedrørende gyldig indgåelse af kreditaftaler, der er i overensstemmelse med fællesskabsretten.

2. Kreditaftalen skal klart og koncist angive:

[...]

d) det samlede kreditbeløb og betingelserne for at udnytte kreditmuligheden

[...]

g) de årlige omkostninger i procent og det samlede beløb, som skal betales af forbrugeren, beregnet på tidspunktet for indgåelse af kreditaftalen; alle de antagelser, der er lagt til grund ved beregningen af denne procentsats, angives

[...]

u) hvor det er relevant, andre aftalevilkår og -betingelser

[...]«

16 Artikel 21 i direktiv 2008/48 fastsætter:

»Medlemsstaterne sikrer, at:

[...]

b) det eventuelle gebyr, forbrugeren skal betale til kreditformidleren for hans ydelse, oplyses for forbrugeren og aftales skriftligt mellem forbrugeren og kreditformidleren på papir eller på et andet varigt medium inden indgåelsen af kreditaftalen

[...]«

17 Dette direktivs artikel 22 med overskriften »Harmonisering og direktivets ufravigelige karakter« har følgende ordlyd:

»1. I det omfang dette direktiv indeholder harmoniserede bestemmelser, kan medlemsstaterne ikke i national ret bibeholde eller indføre bestemmelser, der fraviger dem, der er fastsat i dette direktiv.

[...]

3. Medlemsstaterne sikrer endvidere, at de bestemmelser, som de vedtager til gennemførelse af dette direktiv, ikke kan omgås ved den måde, aftalerne udformes på, f.eks. ved at lade udnyttelse af kreditmuligheder eller kreditfaciliteter, der falder ind under dette direktivs anvendelsesområde, indgå i kreditaftaler, hvis art eller formål vil gøre det muligt at undgå anvendelsen af dette direktiv.

[...]«

Polsk ret

Den civile lovbog

- 18 Artikel 385¹, stk. 1, i kodeks cywilny (den civile lovbog), i den affattelse, der var gældende på datoen for de faktiske omstændigheder i hovedsagerne (herefter »den civile lovbog«), fastsætter:

»Vilkår i en aftale, der er indgået med en forbruger, som ikke er aftalt individuelt med forbrugeren, er ikke bindende for denne, hvis de udformer dennes rettigheder og pligter på en måde, som er urimelig og groft tilsidesætter hans interesser (ulovlige kontraktvilkår). Denne bestemmelse berører ikke vilkår, som fastsætter parternes hovedydelse, herunder prisen eller vederlaget, hvis de er entydigt formuleret.«

- 19 Denne lovbogs artikel 720, stk. 1, bestemmer:

»Ved kreditaftalen forpligter kreditgiveren sig til at overdrage ejendomsretten til et bestemt pengebeløb eller genstande af en bestemt art til låntageren, mens låntageren forpligter sig til at tilbagebetale det samme pengebeløb henholdsvis tilbagelevere det samme antal genstande af samme art og kvalitet.«

Lov om forbrugerkredit

- 20 Ustawa o kredycie konsumenckim (lov om forbrugerkredit) af 12. maj 2011 (Dz. U. n° 126, nr. 715) gennemfører i den udgave, der fandt anvendelse på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen (herefter »lov om forbrugerkredit«), direktiv 2008/48 i den polske retsorden.

- 21 Denne lovs artikel 5, stk. 1, bestemmer følgende:

»[...]

- 6) Samlede omkostninger i forbindelse med kreditten – alle omkostninger, som forbrugeren skal betale i forbindelse med kreditaftalen, navnlig:
- a) renter, gebyrer, honorarer, afgifter og marginer, som kreditgiveren har kendskab til, og
 - b) omkostninger ved accessoriske tjenesteydelser, navnlig forsikringer, såfremt disse skal betales for at opnå kreditten eller for at opnå den på de annoncerede vilkår – bortset fra notarialgebyrer, som afholdes af forbrugeren.

- 6-a) Renteafhængige kreditomkostninger – alle omkostninger, som afholdes af forbrugeren i forbindelse med forbrugerkreditaftalen, med undtagelse af renter.

- 7) Samlet kreditbeløb – loftet for alle beløb uden krediterede kreditomkostninger, der af kreditgiver stilles til rådighed for forbrugeren på grundlag af kreditaftalen, eller i tilfælde af aftaler, som ikke indeholder et sådant loft, summen af alle beløb uden krediterede omkostninger i forbindelse med kreditten, som kreditgiveren stiller til rådighed for forbrugeren på grundlag af kreditaftalen.

- 8) Samlet beløb, der skal betales af forbrugeren – summen af de samlede omkostninger i forbindelse med kreditten og det samlede kreditbeløb.

[...]«

22 Nævnte lovs artikel 36a fastsætter:

»1. Det maksimale beløb for renteauafhængige kreditomkostninger beregnes efter følgende formel:

$$\text{MPKK} \leq (K \times 25\%) + (K \times N/R \times 30\%)$$

idet de enkelte symboler har følgende betydning:

MPKK – det maksimale beløb for renteauafhængige kreditomkostninger

K – det samlede kreditbeløb,

n – tilbagebetalingsperiode i dage

R – antal dage i året.

2. De renteauafhængige kreditomkostninger i hele kreditperioden må ikke overstige det samlede kreditbeløb.

3. Den del af de renteauafhængige kreditomkostninger i henhold til forbrugerkreditaftalen, som overstiger det maksimale beløb for renteauafhængige kreditomkostninger beregnet i henhold til stk. 1 eller det samlede kreditbeløb, skyldes ikke.«

Twisterne i hovedsagerne, de præjudicielle spørgsmål og retsforhandlingerne for Domstolen

Sag C-84/19

- 23 Den 19. september 2016 indrømmede Profi Credit Polska gennem en formidler QJ en forbrugerkredit. Aftalen vedrørte et beløb på 9 000 PLN (ca. 2 090 EUR), og tilbagebetalingen skulle ske over en periode på 36 måneder. Den nævnte aftale fastsatte en rente på 9,83% p.a. samt en forudgående betaling på 129 PLN (ca. 30 EUR), en provision på 7 771 PLN (ca. 1 804 EUR) og et beløb på 1 100 PLN (ca. 255 EUR) som led i det finansielle produkt med navnet »Din pakke – tillægspakken«.
- 24 Profi Credit Polska har for den forelæggende ret, Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (retten i første instans i Stettin, Polen), nedlagt påstand om, at der udstedes et betalingspåbud støttet på en veksler, der er udstedt af QJ. Denne retsinstans har afsagt udeblivelsesdom, som QJ har gjort indsigelse imod, som led i hvilken han har anført, at bestemmelserne i låneaftalen er urimelige.
- 25 Den forelæggende ret har fastslået, at denne aftale hverken definerede begreberne »forudgående betaling« eller »provision« eller præciserede, hvilke konkrete ydelser de vedrørte. Hvad angår produktet med navnet »Din pakke – tillægspakken« gøres det muligt for forbrugeren at opnå en enkelt betalingsudsættelse for to månedlige rater eller en nedsættelse af betalingsniveauet for fire månedlige rater, hvilket for betalingsudsættelsens vedkommende medfører en forlængelse af kontraktens varighed eller hvad angår nedsættelsen af betalingen af de månedlige rater fører til, at forbrugeren skal foretage en betaling på et senere tidspunkt.
- 26 Først under sagens behandling for den forelæggende ret har Profi Credit Polska præciseret, at »provisionen« er modydelsen for ydelsen af lånet, og at den »forudgående betaling« svarer til den erhvervsdrivendes omkostninger i forbindelse med indgåelsen af kontrakten. Renterne er en modydelse for låntagerens anvendelse af de lånte midler.

- 27 Ifølge denne ret blev de renteauafhængige kreditomkostninger, der var fastsat i den kontrakt, som QJ indgik, fastsat til en størrelse, som svarer til loftet i artikel 36a i lov om forbrugerkredit. Denne ret nærer indledningsvis tvivl om, hvorvidt kontrollen af den eventuelt urimelige karakter af kontraktvilkårene vedrørende betalingen af disse forskellige beløb som led i kreditomkostningerne kan være udelukket fra anvendelsesområdet for direktiv 93/13, jf. direktivets artikel 1, stk. 2.
- 28 Såfremt disse kontraktvilkår måtte være omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 93/13, ønsker den forelæggende ret endvidere oplyst, om det, henset til ordlyden af direktivets artikel 4, stk. 2, er muligt at foretage en vurdering af, om disse vilkår er urimelige. Det er navnlig denne rets opfattelse, at spørgsmålet om betalingernes størrelse kan henhøre under undtagelsen »aftalens hovedgenstand« eller »overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor« som omhandlet i denne bestemmelse.
- 29 Den forelæggende ret har i denne forbindelse anført, at der er betydelige forskelle i affattelsen af artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 og af den civile lovbogs artikel 385¹, stk. 1, som gennemførte den førstnævnte bestemmelse i national ret. Det følger nemlig af denne artikel i den civile lovbog, at den nationale rets bedømmelse af den urimelige karakter kun er udelukket hvad angår overensstemmelsen mellem pris og vederlaget for parternes hovedydelse.
- 30 Endelig nærer den forelæggende ret hvad angår det krav om gennemsigtighed, der er fastsat ved artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, tvivl om, hvorvidt en aftale kan betragtes som affattet på et forståeligt sprog, når den fastsætter renter, et gebyr og en provision, uden at den forklarer forskellene mellem disse elementer og de ydelser, som disse betalinger svarer til. Desuden kan formuleringen af kontraktvilkårene give indtryk af, at visse opkrævninger følger af en retlig forpligtelse. Endvidere kan anvendelsen af begrebet »provision« antyde, at der er tale om et vederlag til formidleren, hvis forhold med låntageren ikke præciseres.
- 31 På denne baggrund har Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (retten i første instans i Stettin) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal artikel 1, stk. 2, i [direktiv 93/13] fortolkes således, at direktivet ikke finder anvendelse på bedømmelsen af, om enkelte kontraktvilkår, som vedrører de renteauafhængige omkostninger i forbindelse med en kredit, er urimelige, når en medlemsstats lovbestemmelser fastsætter et loft for disse omkostninger, idet de fastsætter, at der ikke kan stilles krav om betaling af renteauafhængige omkostninger i forbindelse med en forbrugerkreditaftale, såfremt de overstiger det loft for renteauafhængige omkostninger i forbindelse med en kredit, som er beregnet i henhold til lovbestemmelserne, eller det samlede kreditbeløb?
- 2) Skal artikel 4, stk. 2, i [direktiv 93/13] fortolkes således, at et kontraktvilkår, der regulerer de renteauafhængige omkostninger, som låntageren skal afholde og tilbagebetale sammen med lånet foruden renterne, og som er knyttet til selve aftaleindgåelsen og ydelsen af kreditten (i form af gebyrer, provisioner og omkostninger af anden art), ikke er underlagt en bedømmelse af deres eventuelle urimelighed i henhold til denne bestemmelse, hvis de er affattet klart og forståeligt?
- 3) Skal artikel 4, stk. 2, i [direktiv 93/13] fortolkes således, at kontraktvilkår, hvorved der indføres omkostninger af forskellig art, som er knyttet til ydelsen af en kredit, ikke er affattet »klart og forståeligt«, hvis det ikke fremgår af dem, hvilke konkrete modydelser de afholdes for, og forbrugeren ikke kan se, hvad forskellen på dem er?«

Sag C-222/19

- 32 BW og DR indgik den 8. marts 2018 en forbrugerkreditaftale for i alt 9 225 PLN (ca. 2 148 EUR) af en varighed på to år, der skulle tilbagebetales i 24 månedlige rater. Der var stillet garanti for denne aftale ved en blankoveksel underskrevet af DR.
- 33 Dette beløb bestod af en hovedstol på 4 500 PLN (ca. 1 048 EUR), kontraktbestemte renter for 900 PLN (ca. 210 EUR), omkostninger til ydelse af lånet for 1 125 PLN (ca. 262 EUR) og omkostninger til forvaltning af lånet for hele varigheden heraf for 2 700 PLN (ca. 628 EUR). De kontraktbestemte renter blev beregnet på grundlag af en variabel rentesats, der udgjorde 10% p.a. på tidspunktet for aftalens indgåelse. De årlige omkostninger i procent blev fastsat til 119,42%.
- 34 De maksimale renteauafhængige kreditomkostninger, som bestod af omkostninger til ydelse af lånet og forvaltningsomkostninger, og som blev beregnet efter den formel, der foreskrives i artikel 36a i lov om forbrugerkredit, udgjorde 3 825 PLN (ca. 867 EUR). Den forelæggende ret har præciseret, at dette beløb ikke var genstand for individuel forhandling, og at aftalen blev affattet efter en på forhånd fastsat skabelon.
- 35 DR modtog lånebeløbet og gennemførte betalinger svarende til 1 913,10 PLN (ca. 445 EUR), som blev taget i betragtning som fradrag i de skyldige beløb for tilbagebetalingen af lånet i hovedstolen og de kontraktbestemte renter. Efter DR's misligholdelse ophævede BW kontrakten og har for den forelæggende ret, Sąd Rejonowy w Opatowie (retten i første instans i Opatów, Første Afdeling for civile sager, Polen), fremsat en begæring om udstedelse af et betalingspåbud støttet på den blankoveksel, som DR tidligere havde underskrevet.
- 36 Som led i sagen for denne ret har BW præciseret, at provisionen for ydelsen af lånet bl.a. består af et vederlag betalt til en finansiel formidler, som udgør 12% af det samlede kreditbeløb, omkostninger til adgang til systemet med henblik på at undersøge låntagerens betalingsevne, omkostninger til aflønning af de ansatte med ansvar for ydelsen af lånet samt omkostninger til kontrol af dokumenter, herunder opkaldsomkostninger for at kontrollere den angivne indkomst. Beløbet udgjorde i alt 25% af det samlede lån som omhandlet i artikel 5, nr. 7), i lov om forbrugerkredit.
- 37 Hvad angår omkostningerne til forvaltning af lånet, som udgør 30% af kreditten for hvert forvaltningsår, består de af omkostninger til aflønning af de ansatte med ansvar for de månedlige indbetalinger, vedligeholdelse af kontorer, vedligeholdelse af kommunikationslinjer, regnskaber, forvaltning af individuelle konti, it-systemer til gældsforvaltning, korrespondance, herunder sms'er om betalingspåmindelser, kontorudstyr og adgang til databaser.
- 38 Hvad i det foreliggende tilfælde angår omkostningerne i forbindelse med indgåelse og forvaltning af forbrugerkreditaftalen med DR har BW nægtet at anføre deres præcise størrelse, eftersom dette vil kræve anvendelse af betydelige midler, som ville overstige det angiveligt skyldige beløb, og som ud over bankhemmeligheden endvidere ville kunne tilsidesætte reglerne om beskyttelse af personoplysninger.
- 39 Den forelæggende ret har præciseret, at det følger af den beregningsmetode, der er fastsat i artikel 36a i lov om forbrugerkredit, at de »samlede renteauafhængige kreditomkostninger« kan udgøre mellem 25 og 100% af det samlede kreditbeløb alt efter varigheden af tilbagebetalingen: 55% for et år, 85% for to år og 100% for længere end to år.
- 40 Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt denne bestemmelse i national ret er forenelig med direktiv 93/13. Retten har bl.a. anført, at det loft, som den nationale lovgiver har fastsat, beregnes under hensyntagen til de omkostninger, som reelt er forbundet med ikke alene indgåelsen og forvaltningen

af en specifik kreditaftale, men ligeledes med långivers almindelige økonomiske virksomhed. Dette ufravigelige loft gør det således muligt at vælte omkostningerne forbundet med långivers almindelige økonomiske virksomhed over på forbrugeren.

- 41 På denne baggrund har Sąd Rejonowy w Opatowie (retten i første instans i Opatów, Første Afdeling for civile sager) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal bestemmelserne i [direktiv 93/13], navnlig dette direktivs artikel 3, stk. 1, samt EU-rettens principper om forbrugerbeskyttelse og ligevægten mellem aftaleparterne fortolkes således, at de anførte bestemmelser og principper er til hinder for indførelsen af retsinstituttet »maksimale renteafhængige kreditomkostninger« og den matematiske formel for beregningen af disse omkostninger i henhold til artikel 5, nr. 6a, sammenholdt med artikel 36a i [lov om forbrugerkredit], hvorefter de omkostninger i forbindelse med kreditten, som skal afholdes af forbrugeren (samlede kreditomkostninger), [i medfør af disse retlige mekanismer] også omfatter omkostningerne til den erhvervsdrivendes forretningsaktivitet, i den nationale retsorden?«

Sag C-252/19

- 42 QL og CG indgik den 31. august 2016 en forbrugerkreditaftale for i alt 10 764 PLN (ca. 2 474 EUR) med en rentesats på 9,81% p.a., af tre års varighed, idet tilbagebetalingen skulle ske i 36 månedlige rater. De årlige omkostninger i procent udgjorde 77,77%. Som sikkerhed for tilbagebetalingen af lånet underskrev CG en blankoveksel.
- 43 Det samlede beløb på 10 764 PLN (ca. 2 474 EUR) bestod af en hovedstol, som QL stillede til rådighed for CG, nemlig 5 000 PLN (ca. 1 149 EUR), et ansøgningsgebyr på 129 PLN (ca. 29 EUR), omkostninger vedrørende et produkt med navnet »Din pakke« svarende til 3 939 PLN (ca. 905 EUR) og renter for 796 PLN (ca. 182 EUR). Følgelig var de samlede renteafhængige omkostninger 4 968 PLN (ca. 1 142 EUR). Sidstnævnte beløb blev beregnet med anvendelse af den matematiske formel, der er fastsat i artikel 36a i lov om forbrugerkredit, og var ikke genstand for individuel forhandling.
- 44 CG gennemførte betalinger for 5 783 PLN (ca. 1 347 EUR). QL har for den forelæggende ret, Sąd Rejonowy w Opatowie (retten i første instans i Opatów, Første Afdeling for civile sager, Polen), indledt en sag med påstand om, at der udstedes et betalingspåbud, støttet på den blankoveksel, som var udfyldt til fordel for dette selskab.
- 45 Denne ret nærer tvivl om, hvorvidt en national bestemmelse som artikel 36a i lov om forbrugerkredit er forenelig med direktiv 2008/48. Denne tvivl vedrører bl.a. den måde, hvorpå den polske lovgiver har beregnet dette loft, idet den i beregningen ikke alene har medtaget de kreditomkostninger, som normalt er forbundet med særligt indgåelsen og forvaltningen af en kreditaftale, men ligeledes omkostningerne forbundet med långivernes økonomiske virksomhed i almindelighed.
- 46 Henset til den fuldstændige harmonisering, der blev gennemført ved direktiv 2008/48 på visse områder for forbrugerkredit, kan medlemsstaterne ikke inkludere nye kategorier af omkostninger, som ikke er forenelige med de ved dette direktiv harmoniserede områder. Ved metoden til beregning af de maksimale »samlede renteafhængige omkostninger ved aftalen« har den polske lovgiver givet långiverne mulighed for at pålægge forbrugerne økonomiske byrder, der overstiger de i dette direktivs artikel 3, litra g), fastsatte. Denne lovgivning kan dermed skade forbrugerbeskyttelsen i strid med den nationale lovgivers hensigter.

47 På denne baggrund har Sąd Rejonowy w Opatowie (retten i første instans i Opatów, Første Afdeling for civile sager) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal bestemmelserne i [direktiv 2008/48], navnlig artikel 3, litra g), og artikel 22, stk. 1, fortolkes således, at de anførte bestemmelser er til hinder for indførelsen i den nationale retsorden af retsinstituttet »maksimale renteauafhængige kreditomkostninger« og den matematiske formel til beregning af disse omkostningers størrelse i henhold til artikel 5, nr. 6a, sammenholdt med artikel 36a i lov [om forbrugerkredit], hvorefter der til de omkostninger i forbindelse med en kreditaftale, som skal afholdes af forbrugeren (kreditens samlede omkostninger), [i medfør af disse retlige mekanismer] også regnes omkostningerne til virksomhedens økonomiske aktivitet?«

48 Ved afgørelse afsagt af Domstolens præsident den 14. maj 2019 er sagerne C-222/19 og C-252/19 blevet forenet med henblik på den skriftlige forhandling og dommen.

49 Ved afgørelse afsagt af Domstolens præsident den 10. december 2019 blev sagerne C-84/19, C-222/19 og C-252/19 forenet med henblik på dommen.

Om de præjudicielle spørgsmål

Om spørgsmålet i sag C-252/19

50 Med sit spørgsmålet i sag C-252/19, som skal undersøges først, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, litra g), og artikel 22 i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning om forbrugerkredit, som fastsætter en metode til beregning af de maksimale renteauafhængige kreditomkostninger, der kan pålægges forbrugeren, selv om denne beregningsmetode giver den erhvervsdrivende mulighed for at pålægge forbrugeren en kvoteandel af de almindelige omkostninger forbundet med dens udøvelse af sin økonomiske virksomhed.

51 Det skal indledningsvis bemærkes, at i henhold til artikel 1 i direktiv 2008/48 har direktivet til formål at harmonisere visse aspekter af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om aftaler om forbrugerkredit.

52 Det fremgår endvidere af direktivets artikel 22, stk. 1, at i det omfang dette direktiv indeholder harmoniserede bestemmelser, kan medlemsstaterne ikke i national ret bibeholde eller indføre bestemmelser, som fraviger dem, der er fastsat i dette direktiv.

53 Endelig har EU-lovgiver for at sikre en udvidet beskyttelse af forbrugerne i direktivets artikel 3, litra g), fastlagt en vid definition af begrebet »samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkredit«, således at det omfatter alle omkostninger, herunder renter, afgifter og enhver anden form for honorar, som forbrugeren skal betale i forbindelse med kreditaftalen, og som kreditgiveren har kendskab til, bortset fra notarialgebyrer (dom af 26.3.2020, Mikrokasa og Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).

54 Det skal fastslås, at denne definition ikke indeholder en begrænsning vedrørende typen af eller begrundelsen for de omkostninger, som forbrugeren kan pålægges inden for rammerne af en sådan kreditaftale (jf. i denne retning dom af 26.3.2020, Mikrokasa og Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, præmis 40 og 42). Det kan dermed ikke udledes af affattelsen af denne definition, at det er udelukket at pålægge forbrugeren omkostninger forbundet med långivers økonomiske virksomhed, såsom omkostninger til infrastruktur og personale.

- 55 Som generaladvokaten har anført i punkt 118 i forslaget til afgørelse, tilsigter direktiv 2008/48 følgelig ikke at harmonisere fordelingen af omkostninger som led i en kreditaftale, og medlemsstaterne er derfor fortsat kompetente til at fastsætte lovgivningsmæssige mekanismer for disse omkostninger, forudsat at disse ikke er i strid med de regler, som er blevet harmoniseret ved det nævnte direktiv.
- 56 Domstolen har i denne henseende tidligere fastslået, at det tilkommer den kompetente nationale ret at efterprøve, at en sådan lovgivning ikke pålægger yderligere oplysningsforpligtelser ud over dem, der fremgår af artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48, som har foretaget en fuldstændig harmonisering med hensyn til de oplysninger, som kreditaftalen skal indeholde (jf. i denne retning dom af 26.3.2020, Mikrokasa og Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, præmis 45 og 47).
- 57 Det følger af det ovenstående, at artikel 3, litra g), og artikel 22 i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at disse bestemmelser ikke er til hinder for en national lovgivning om forbrugerkredit, som fastsætter en metode til beregning af de maksimale renteafhængige kreditomkostninger, der kan pålægges forbrugeren, selv om denne beregningsmetode giver den erhvervsdrivende mulighed for at pålægge forbrugeren en kvoteandel af de almindelige omkostninger forbundet med dens udøvelse af sin økonomiske virksomhed, for så vidt som denne lovgivning med bestemmelserne om dette maksimumsbeløb ikke er i strid med de ved dette direktiv harmoniserede regler.

Om det første spørgsmål i sag C-84/19

- 58 Med det første spørgsmål i sag C-84/19, som skal undersøges hernæst, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et kontraktvilkår, der fastsætter de renteafhængige kreditomkostninger under hensyn til det loft, der er fastsat i national lovgivning om forbrugerkredit, er udelukket fra direktivets anvendelsesområde, når denne lovgivning bestemmer, at de renteafhængige kreditomkostninger ikke er skyldige for den del, der overstiger dette loft eller det samlede kreditbeløb.
- 59 Den sag, der gav anledning til dom af 26. marts 2020, Mikrokasa og Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (C-779/18, EU:C:2020:236), vedrørte bl.a. artikel 36a i lov om forbrugerkredit. I denne doms præmis 50 bemærkede Domstolen indledningsvis, at artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13, der omhandler vilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser, indfører en udelukkelse fra dette direktivs anvendelsesområde, som ifølge Domstolens praksis er underlagt to betingelser. For det første skal kontraktvilkåret afspejle en lov eller en administrativ bestemmelse, og for det andet skal denne bestemmelse være bindende.
- 60 Det fremgår endvidere af den i ovenstående præmis nævnte doms præmis 55, at selv om Domstolen i sin praksis har fastlagt kriterierne for fortolkning af artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13, er det ikke desto mindre op til den kompetente nationale ret at anvende de nationale retsbestemmelser på omstændighederne i den sag, som den er forelagt, og udlede de konkrete følger heraf.
- 61 Endelig fastslog Domstolen i samme doms præmis 57, med forbehold for den efterprøvelse, som den forelæggende ret skulle foretage i denne sag, at en bestemmelse som artikel 36a i lov om forbrugerkredit ikke i sig selv synes at fastlægge de kontraherende parters rettigheder og forpligtelser, men blot begrænser deres frihed til at fastsætte de renteafhængige kreditomkostninger højere end et bestemt niveau og på ingen måde forhindrer den nationale ret i at efterprøve, om en sådan fastsættelse eventuelt er af urimelig karakter eller endda overstiger det lovbestemte loft.

- 62 Disse betragtninger kan overføres på sag C-84/19, som vedrører samme nationale lovgivning, og er relevante med henblik på besvarelsen af nærværende præjudicielle spørgsmål. Den omstændighed, at de renteauafhængige kreditomkostninger i henhold til artikel 36a i lov om forbrugerkredit ikke er skyldige for den del, der overstiger det lovbestemte loft eller det samlede kreditbeløb, betyder således ikke, at dette kontraktvilkår udelukkes fra anvendelsesområdet for direktiv 93/13.
- 63 Henset til de ovenstående betragtninger skal artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13 fortolkes således, at et kontraktvilkår, der fastsætter de renteauafhængige kreditomkostninger under hensyn til det loft, der er fastsat i national lovgivning om forbrugerkredit, ikke er udelukket fra direktivets anvendelsesområde, når denne lovgivning bestemmer, at de renteauafhængige kreditomkostninger ikke er skyldige for den del, der overstiger dette loft eller det samlede kreditbeløb.

Om det andet og det tredje spørgsmål i sag C-84/19

- 64 Med det andet og det tredje spørgsmål i sag C-84/19, som skal undersøges samlet og for det tredje, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at kontraktvilkår i en forbrugerkreditaftale, hvorved forbrugeren pålægges andre omkostninger end betaling af kontraktbestemte renter, henhører under den undtagelse, der er fastsat i denne bestemmelse, når disse kontraktvilkår hverken giver nærmere detaljer om arten af disse omkostninger eller af de tjenester, som de tilsigter at dække.
- 65 Det skal i denne henseende bemærkes, at det fremgår af dette direktivs artikel 4, stk. 2, at vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, hverken omfatter definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt som disse vilkår er affattet klart og forståeligt.
- 66 Eftersom artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 fastsætter en undtagelse til den ordning med indholdsmæssig kontrol med kontraktvilkår, der er foreskrevet i den beskyttelsesordning til fordel for forbrugerne, som er gennemført med dette direktiv, har Domstolen fastslået, at denne bestemmelse skal fortolkes strengt (dom af 23.4.2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).
- 67 Hvad for det første angår begrebet »aftalens hovedgenstand« som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 har Domstolen allerede fastslået, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 udelukkende har til formål at fastlægge de nærmere regler for og omfanget af den indholdsmæssige kontrol med de kontraktvilkår, der, idet de ikke har været genstand for en individuel forhandling, beskriver hovedydelseerne i de kontrakter, som indgås mellem en erhvervsdrivende og en forbruger. De vilkår, som er underordnede i forhold til dem, der definerer selve aftaleforholdets natur, kan derimod ikke være omfattet af rette begreb (jf. i denne retning dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 32).
- 68 Med hensyn hertil forpligter långiveren sig ved en kreditaftale først og fremmest til at stille en vis sum penge til rådighed for låntageren, idet denne for sin del først og fremmest forpligter sig til at tilbagebetale dette beløb som hovedregel med renter til de aftalte frister. Hovedydelseerne i en sådan aftale vedrører derfor et beløb, der skal fastsættes i forhold til den aftalte udbetalings- og tilbagebetalingsvaluta (dom af 20.9.2017, Andriuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 38).
- 69 Den præcise rækkevidde af begreberne »hovedgenstand« og »pris« som omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 kan således ikke fastlægges ud fra begrebet »samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditten« som omhandlet i artikel 3, litra g), i direktiv 2008/48 (dom af 26.2.2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, præmis 47). Den omstændighed, at de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkreditten omfatter forskellige typer omkostninger og en »provision«, er således ikke afgørende for konstateringen af, at disse omkostninger henhører under hovedydelseerne i kreditaftalen.

- 70 I det foreliggende tilfælde vedrører de kontraktvilkår, som ifølge den forelæggende ret i sag C-84/19 ikke har været genstand for individuel forhandling, andre skyldige betalinger fra forbrugeren end tilbagebetalingen af hovedstolen og renterne. Der er nemlig bl.a. tale om kontraktvilkår vedrørende en supplerende tjeneste med navnet »Din pakke – særpakke«, en provision og en forudgående betaling.
- 71 Det tilkommer den forelæggende ret på baggrund af den pågældende kreditaftales art, bestemmelser og almindelige opbygning samt den juridiske og faktuelle sammenhæng, hvori den indgår, at afgøre, om de pågældende kontraktvilkår vedrører ydelser, som udgør et væsentligt kendetegn ved denne aftale og nærmere bestemt debtors forpligtelse til tilbagebetaling af det beløb, som långiver har stillet til rådighed.
- 72 Navnlig klare og forståelige kontraktvilkår kan kvalificeres som henhørende under aftalens hovedgenstand, eftersom det samme krav om gennemsigtighed som det i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 omhandlede ligeledes fremgår af dette direktivs artikel 5, som bestemmer, at kontraktvilkår »altid« skal være udarbejdet på en klar og forståelig måde. Gennemsigtighedskravet i den første af disse bestemmelser har den samme rækkevidde som gennemsigtighedskravet i den anden af disse bestemmelser (jf. i denne retning dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 36, og af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 46).
- 73 For så vidt som den ved dette direktiv indførte beskyttelsesordning hviler på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende hvad angår navnlig informationsniveauet, må dette gennemsigtighedskrav forstås bredt, dvs. således, at det ikke blot indebærer, at det omhandlede vilkår i sig selv grammatisk set skal være affattet klart og forståeligt for forbrugeren, men at denne forbruger ligeledes på grundlag af klare og forståelige kriterier sættes i stand til at vurdere, hvilke økonomiske følger aftalen kan få for ham (jf. i denne retning dom af 3.3.2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, præmis 50).
- 74 Med henblik på vurderingen af, om de pågældende vilkår om de omkostninger, som forbrugeren pålægges, eventuelt henhører under aftalens hovedgenstand, tilkommer det i dette tilfælde den forelæggende ret i sag C-84/19 på baggrund af alle relevante faktiske omstændigheder, som den er forelagt til bedømmelse – herunder den reklame og de oplysninger, som långiver fremkom med under forhandlingen af låneaftalen samt mere generelt de samlede vilkår i den forbrugerkreditaftale, som QJ havde underskrevet – at afgøre, om en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger ikke alene havde mulighed for at kende de skyldige beløb som følge af den »forudgående betaling«, »provisionen« og det nævnte finansielle produkt med navnet »Din pakke – særpakke«, men også var i stand til at bedømme de for den pågældende potentielt alvorlige økonomiske følger (jf. analogt dom af 23.4.2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, præmis 47).
- 75 Den erhvervsdrivende er ganske vist ikke forpligtet til at give detaljerede oplysninger om arten af hver eneste tjeneste, der leveres som modydelse til de omkostninger, som forbrugeren pålægges ved kontraktvilkårene såsom »provisionen« og den »forudgående betaling«. For at opfylde gennemsigtighedskravet skal arten af de faktisk leverede tjenesteydelser rimeligvis imidlertid kunne forstås eller udledes af den samlede aftale. Endvidere skal forbrugeren være i stand til at sikre sig, at der ikke er nogen overlapning mellem disse forskellige omkostninger eller de tjenesteydelser, som disse omkostninger dækker (dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 43).
- 76 Med forbehold for den efterprøvelse, som den forelæggende ret skal foretage i sag C-84/19, kunne QJ hvad angår omkostningerne med navnet »forudgående betaling« og »provision« i det foreliggende tilfælde med rimelighed nære tvivl om både de ydelser, som disse omkostninger skulle dække, og om en eventuel overlapning mellem disse. Denne aftale indeholdt nemlig to vilkår om administrationsgebyrer, som havde henholdsvis overskrifterne »forudgående betaling« og »provision«, der begge antyder, at der er tale om beløb, som skulle betales for ydelsen af kreditten.

- 77 Det er endvidere op til den forelæggende ret at efterprøve, om en udgiftspost med overskriften »provision« i henhold til sin sædvanlige betydning i polsk ret kunne antyde, at der var tale om et vederlag til en kreditformidler som den, der deltog ved indgåelsen af den kontrakt, som QJ indgik, og om forbrugeren i et sådant tilfælde i modsætning til, hvad der fastsættes i artikel 21, litra b), i direktiv 2008/48, ikke var i stand til vurdere, om det dækkede tjenesteydelser fra den erhvervsdrivende, med hvilken den pågældende indgik kontrakten, eller formidlerens tjenesteydelser.
- 78 På denne baggrund er forbrugeren samlede forståelse af sine betalingsforpligtelser og af de økonomiske konsekvenser af de vilkår, som fastsætter disse omkostninger, ikke sikret.
- 79 Hvad for det andet angår kontrollen af overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor følger det for det andet af fast retspraksis, at denne kategori af vilkår, som ikke skal underkastes en undersøgelse af deres eventuelle urimelige karakter, har en begrænset rækkevidde, eftersom denne alene vedrører overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, idet denne udelukkelse forklares af den omstændighed, at der ikke findes nogen skala eller noget retligt kriterium, som ville kunne lægges til grund for kontrollen af denne overensstemmelse (jf. i denne retning dom af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 55, og af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 34).
- 80 Henset til denne snævre fortolkning har Domstolen præciseret, at vilkår vedrørende den modydelse, som forbrugeren skal betale långiveren, eller som har indvirkning på den faktiske pris, der skal erlægges til sidstnævnte af forbrugeren, således principielt ikke er omfattet af denne anden kategori af vilkår, undtagen for så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt størrelsen af modydelsen eller den pris, der er angivet i aftalen, står i et rimeligt forhold til den tjenesteydelse, der er blevet leveret som modydelse af långiveren (dom af 26.2.2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, præmis 56, og af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 35).
- 81 Hvad angår bedømmelsen af »overensstemmelsen« af de kontraktvilkår, der er omhandlet i sag C-84/19, dvs. forholdet mellem de opkrævede betalinger og den ydelse, de modsvarer, fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at disse vilkår ikke præciserede, hvilken ydelse omkostningerne med navnene »forudgående betaling« og »provision« vedrørte.
- 82 Den forelæggende ret har endvidere anført, at ordlyden af den civile lovbogs artikel 385¹, stk. 1, som gennemførte den undtagelse til kontrollen af overensstemmelsen mellem prisen og dens modydelse, der er fastsat ved artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, kun vedrører de vilkår, som er knyttet til aftalens hovedgenstand.
- 83 Som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 62 i forslaget til afgørelse, giver den civile lovbogs artikel 385¹, stk. 1, der gennemførte artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 i polsk ret – for så vidt som den giver den ved denne bestemmelse i EU-retten fastsatte undtagelse en mere snæver rækkevidde, idet den sikrer en højere forbrugerbeskyttelse, hvilket det imidlertid tilkommer den forelæggende ret at efterprøve – mulighed for en bredere kontrol af den eventuelt urimelige karakter af kontraktvilkår, som henhører under dette direktivs anvendelsesområde.
- 84 I denne henseende bestemmer artikel 8 i direktiv 93/13, at medlemsstaterne inden for det område, der omfattes af dette direktiv, kan vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med EUF-traktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne. Dette afspejler den tanke, der fremgår af 12. betragtning til dette direktiv, om, at direktivet kun foretager en delvis harmonisering og minimumsharmonisering af de nationale lovgivninger om urimelige kontraktvilkår.
- 85 Domstolen har i sin praksis fastslået, at en bestemmelse i national ret, som giver den undtagelse, der er fastsat i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, en mere snæver rækkevidde, bidrager til det formål om beskyttelse af forbrugerne, som dette direktiv forfølger (jf. analogt dom af 2.4.2020, Condominio di Milano, via Meda, C-329/19, EU:C:2020:263, præmis 36).

86 Henset til samtlige de ovenstående betragtninger skal det andet og det tredje spørgsmål i sag C-84/19 besvares med, at artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at kontraktvilkår i en forbrugerkreditaftale, hvorved forbrugeren pålægges andre omkostninger end tilbagebetaling af hovedstol og renter, ikke henhører under den undtagelse, der er fastsat i denne bestemmelse, når disse kontraktvilkår hverken giver nærmere detaljer om arten af disse omkostninger eller af de tjenester, som de tilsigter at dække, og når de er formuleret på en måde, som kan skabe forvirring hos forbrugeren om den pågældendes forpligtelser og om de økonomiske konsekvenser af disse vilkår, hvilket det påhviler den forelæggende ret at efterprøve.

Om spørgsmålet i sag C-222/19

87 Med sit spørgsmål, som skal besvares til sidst, ønsker den forelæggende ret i sag C-222/19 nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national bestemmelse, som fastsætter et loft for de samlede kreditomkostninger, der kan pålægges en forbruger, hvori kan inkluderes omkostninger forbundet med långiverens almindelige økonomiske virksomhed.

88 Indledningsvis følger det af artikel 1, stk. 1, i direktiv 93/13, at formålet med dette direktiv er indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler. Som det fremgår af dette direktivs artikel 1, stk. 2, sammenholdt med 13. betragtning til direktivet og dets artikel 3, stk. 1, tilsigter det nævnte direktiv ikke at indføre en kontrol med de nationale bestemmelser potentielt ugunstige karakter for forbrugeren, men alene en kontrol af kontraktvilkår i kontrakter, som er indgået med forbrugerne uden at have været genstand for individuel forhandling (jf. i denne retning dom af 3.4.2019, Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, præmis 28).

89 På denne baggrund er der med henblik på at give den forelæggende ret en hensigtsmæssig besvarelse af spørgsmålet i sag C-222/19 anledning til omformulere dette således, at det nærmere bestemt vedrører spørgsmålet om, hvorvidt artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et kontraktvilkår, som ikke har været genstand for individuel forhandling, som pålægger forbrugeren renteauafhængige kreditomkostninger, der omfatter omkostningerne til långiverens almindelige økonomiske virksomhed, og som ikke overstiger det lovbestemte loft, kan anses for urimeligt i denne bestemmelses forstand.

90 Det skal bemærkes, at i henhold til artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 anses et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for forhandling, for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

91 I denne henseende skal det præciseres, at Domstolens kompetence ifølge dens faste praksis på dette område omfatter fortolkning af begrebet »urimeligt kontraktvilkår« i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 og i direktivets bilag samt af de kriterier, som den nationale retsinstans kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i lyset af direktivets bestemmelser, idet det tilkommer den pågældende retsinstans under hensyn til disse kriterier at træffe afgørelse om et særligt kontraktvilkårs konkrete kvalifikation i lyset af de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde. Det fremgår heraf, at Domstolen skal begrænse sig til at give den forelæggende ret de oplysninger, som denne sidstnævnte skal tage hensyn til ved bedømmelsen af, om det pågældende kontraktvilkår er urimeligt (dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 66 og den deri nævnte retspraksis).

92 Hvad angår undersøgelsen af, om der foreligger en betydelig skævhed som følge af vilkårene om, at forbrugeren pålægges andre omkostninger end renter, kan en sådan undersøgelse ikke begrænses til en økonomisk vurdering af kvantitativ art, der baseres på en sammenligning af på den ene side det samlede transaktionsbeløb, der er omfattet af aftalen, og på den anden side de udgifter, der pålægges forbrugeren ved dette kontraktvilkår. Domstolen har således fastslået, at en betydelig skævhed kan være en følge allerede af et tilstrækkeligt alvorligt indgreb i den retsstilling, hvori forbrugeren som

aftalepart befinder sig i henhold til de gældende nationale bestemmelser, uanset om det er i form af en begrænsning i indholdet af de rettigheder, som den pågældende ifølge disse bestemmelser har krav på i henhold til aftalen, en hindring for disses udøvelse eller pålæggelse af en yderligere forpligtelse, der ikke er fastsat i nationale regler (dom af 3.10.2019, Kiss og CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, præmis 51).

- 93 Hvad angår spørgsmålet om, under hvilke omstændigheder en sådan skævhed skabes »til trods for kravene om god tro«, jf. 16. betragtning til direktiv 93/13, har Domstolen i sin praksis meddelt de nationale retter, at de skal efterprøve, om den erhvervsdrivende, ved at handle loyalt og rimeligt med forbrugeren, med rimelighed kunne forvente, at forbrugeren ville acceptere et sådant vilkår efter individuel forhandling (dom af 7.11.2019, Profi Credit Polska, C-419/18 og C-483/18, EU:C:2019:930, præmis 55 og den deri nævnte retspraksis).
- 94 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at i henhold til national ret er de omkostninger, der er forbundet med ydelsen af lånet, og omkostningerne forbundet med den erhvervsdrivendes udøvelse af økonomisk virksomhed allerede omfattet.
- 95 Forbrugers renteauafhængige kreditomkostninger, som i medfør af national lovgivning er underlagt et loft, kan ikke desto mindre forårsage en betydelig skævhed som omhandlet i Domstolens praksis, selv om omkostningerne fastsættes lavere end dette loft, hvis de tjenesteydelser, der leveres som modydelse, ikke med rimelighed henhørte under de ydelser, der udføres som led i indgåelsen eller forvaltningen af kreditaftalen, eller når det beløb, som forbrugeren pålægges som omkostninger for ydelse og forvaltning af lånet, står i klart misforhold til lånets størrelse. Det tilkommer i denne henseende den forelæggende ret at tage hensyn til indvirkningen fra de øvrige kontraktvilkår med henblik på at afgøre, om de nævnte vilkår bevirker en betydelig skævhed til skade for forbrugeren.
- 96 Under disse omstændigheder og henset til det krav om gennemsigtighed, der følger af artikel 5 i direktiv 93/13, kan det ikke antages, at den erhvervsdrivende ved at handle transparent med forbrugeren med rimelighed kunne forvente, at sidstnævnte ville acceptere et sådant vilkår efter individuel forhandling.
- 97 Det følger af det ovenstående, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et kontraktvilkår om renteauafhængige kreditomkostninger, som fastsætter størrelsen af disse omkostninger lavere end det lovbestede loft, og som overvælter omkostningerne til långiverens økonomiske virksomhed på forbrugeren, kan skabe en betydelig skævhed mellem parternes rettigheder og pligter i henhold til aftalen til skade for forbrugeren, når dette vilkår pålægger sidstnævnte omkostninger, der står i misforhold til ydelserne og størrelsen af det modtagne lån, hvilket det påhviler den forelæggende ret at efterprøve.

Sagsomkostninger

- 98 Da sagernes behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i de sager, der verserer for de forelæggende retter, tilkommer det disse at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

- 1) **Artikel 3, litra g), og artikel 22 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF skal fortolkes således, at disse bestemmelser ikke er til hinder for en national lovgivning om forbrugerkredit, som fastsætter en metode til beregning af de maksimale renteauafhængige kreditomkostninger, der kan pålægges forbrugeren, selv om denne beregningsmetode giver**

den erhvervsdrivende mulighed for at pålægge forbrugeren en kvoteandel af de almindelige omkostninger forbundet med dens udøvelse af sin økonomiske virksomhed, for så vidt som denne lovgivning med bestemmelserne om dette maksimumsbeløb ikke er i strid med de ved dette direktiv harmoniserede regler.

- 2) Artikel 1, stk. 2, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugerftaler, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011, skal fortolkes således, at et kontraktvilkår, der fastsætter de renteauafhængige kreditomkostninger under hensyn til det loft, der er fastsat i national lovgivning om forbrugercredit, ikke er udelukket fra direktivets anvendelsesområde, når denne lovgivning bestemmer, at de renteauafhængige kreditomkostninger ikke er skyldige for den del, der overstiger dette loft eller det samlede kreditbeløb.
- 3) Artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, som ændret ved direktiv 2011/83, skal fortolkes således, at kontraktvilkår i en forbrugerkreditaftale, hvorved forbrugeren pålægges andre omkostninger end tilbagebetaling af hovedstol og renter, ikke henhører under den undtagelse, der er fastsat i denne bestemmelse, når disse kontraktvilkår hverken giver nærmere detaljer om arten af disse omkostninger eller af de tjenester, som de tilsigter at dække, og når de er formuleret på en måde, som kan skabe forvirring hos forbrugeren om den pågældendes forpligtelser og om de økonomiske konsekvenser af disse vilkår, hvilket det påhviler den forelæggende ret at efterprøve.
- 4) Artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13, som ændret ved direktiv 2011/83, skal fortolkes således, at et kontraktvilkår om renteauafhængige kreditomkostninger, som fastsætter størrelsen af disse omkostninger lavere end det lovbestemte loft, og som overvælter omkostningerne til långiverens økonomiske virksomhed på forbrugeren, kan skabe en betydelig skævhed mellem parternes rettigheder og pligter i henhold til aftalen til skade for forbrugeren, når dette vilkår pålægger sidstnævnte omkostninger, der står i misforhold til ydelserne og størrelsen af det modtagne lån, hvilket det påhviler den forelæggende ret at efterprøve.

Underskrifter